

Örebro 86 brokuren 9/11.38

Demokratin är ett värde, ej blott en metod.

Professor H. Tingsten analyserar
de olika statsformerna.

Föreläsningsserien i Demokrati och diktatur, som anordnas av Konsum, ABF och Fackliga centralorganisationen i Örebro, har blivit en stor succés. Varje föreläsning hittills har samlat en publik som i det närmaste fyllt A-salen i Folkets hus. I går kväll talade professor Herbert Tingsten över ämnet "Demokratiens problem". Det blev som väntat en ytterst intressant översikt av de olika statsformerna, deras uppkomst och innebörd, liksom förutsättningarna för deras bestående. Det måste anses vara av ett mycket stort värde att allmänheten i största möjliga utsträckning informeras i dessa ting, så att klarhet i den allmänna begreppsförvirringen ernås. I detta arbete har denna föredragsserie en stor uppgift att fylla och publikens tacksamhet mot de arrangerande föreningarna har ej heller varit att ta miste på.

Vid gårdagens möte bidrog manskören Loreley förtjänstfullt till underhållningen med ett väl genomfört program. Dessutom visades ett par synnerligen intressanta journalfilmer.

Nedan lämnas ett referat av professor Tingstens med stor uppmärksamhet åhörda föredrag:

Talaren gav först en sammanfattande expocé över den författningspolitiska utvecklingen i världen. Granskar man denna skall man finna, sade tal., att statsformerna kunna inrangeras i tre grupper: den gamla privilegiestaten, den demokratiska statsformen och vidare diktaturstaten. Talaren påvisade att den verkligt demokratiska statsformen tillkom först långt fram i vår tid. Vad vårt eget land beträffar hade vi

H. Tingsten

ända till författningsrevisionen 1917—18 ingen folklig självstyrelse i egentlig mening. Det var först genom den allmänna och lika rösträtten som denna inträdde. Den äldre privilegiestaten erbjöd dock i regel ett betydande mått av allmän frihet. Sålunda fanns där i stor utsträckning vad vi i dag kalla medborgerliga rättigheter. Striden för demokratin kom att gälla kampen för den allmänna rösträtten, tryggnad av principen att landet skulle styras av den regering som tillkommit som en följd av allmänna val. Demokratin innebär sålunda ett system med allmänna val, vars utslag blir normgivande för den politiska kursen i landet.

Det vi i våra dagar kallar diktatur är något relativt nytt inom politiken. Det är ett provisoriskt statsskick, där några personer inta en dominerande ställning. Den fria yttranderätten har kvävs i

denna statsform, pressen dirigeras och kontrolleras av den härskaende klicken. Den innebär även som vi alla sett ett undertryckande av den medborgerliga friheten, även om man i diktaturstaterna behållit en del av de demokratiska rättigheterna. Den politiska friheten förkastas i diktaturstaten, där endast en, av de härskaende auktoriserad mening, får göra sig hörd.

De diktaturer som uppträtt i Europa i senare tid utgå till sin natur ett provisorium, men ett provisorium som enligt ledarnas uttalanden skall räcka århundraden. Dess provisoriska karaktär skulle ju därigenom faktiskt bortfalla. Hur det kommer att gå får vi historien utvisa.

Demokratin är fredens statsform.

Talaren gick därefter in på en analys av demokratin ideologi och påvisade, att demokratin i sig själv utgör ett värde, ej blott ett medel. Demokratin är fredens statsform. Den är även toleransens statsform, inom vilken de olika meningsriktningarna söka erhålla allmän anslutning för sina idéer, en statsform där man söker genomföra nya reformer utan att framkalla konflikter. Demokratin omfattar den principen, att samhället är till för att göra medborgarna tillfredsställda. Den demokratiska statsformen förutsätter en viss konservatism och utvecklingen kommer härför att ske gradvis.

Den politiska utvecklingen är icke ödesbestämd.

Man påträffar rätt ofta personer som mena, att den allmänna politiska utvecklingen med nödvändighet går mot diktatur. Detta är emellertid endast en falsk föreställning. Om man ser på hurdana förhållandena voro i de län-

der, där diktaturer uppstått skall man finna att diktaturen kommit till i en tid av nöd och elände, där folket varit ett lättvindigt byte för den demagogi som diktaturens anhängare predikat. National-socialismen i Tyskland hade till före den stora krisen 1929 endast få anhängare i förhållande till andra partier. Av sexhundra mandat i riksdagen innehade nazisterna blott 12. Man kan också göra den iakttagelsen att under skarpa konflikter mellan partierna i det demokratiska samhället blir det diktaturens idé som segrar.

I en stark, enig och arbetsduglig demokrati finns ingen jordmån för diktatur. När det gäller att komma bort från föreställningen om en historisk utveckling från demokrati till diktatur, är det av vikt att ha klart för sig under vilka förhållanden diktaturerna uppstått. Att förebygga att sådana förhållanden uppstå är också en uppgift för demokratis folk.

Talaren kom därefter in på de olika diktatursystemen och underkastade dessa en kritisk granskning. Det har visat sig att intet av dessa system har kunnat helt genomföra vad de föresatt sig. Ser man på Ryssland skall man finna för att ta ett exempel, att den utlovade socialiseringen av industrin genomförts, medan däremot andra planer måst övergivnas och förklarats som omöjliga. Samma sak i Tyskland, där åsiktskiftningarna äro ännu tätare. Vad som för diktatorn är en hederssak i februari är rena vanvettet i september. Då den fria kritiken inte finns kan folket ju ej heller yttra sig om denna politik. Det stöd diktaturerna söka bevisa att de ha hos folket genom att visa på valsiffrorna, vet man ju egentligen inte mycket om. En valmetod som ger samma resultat i koncentrationslägren som vid de allmänna vallokalerna, kan man inte hysa stort förtroende till.

Beträffande den ekonomiska utvecklingen i Tyskland har nazismen ingalunda uppfyllt de löften den givit arbetarna. Medan de reella lönerna sjunkit avsevärt, ha bolagens vinster ökat i en mycket stor utsträckning.

I stort sett ha diktaturerna behållit demokratis svagheter utan att ha dess förtjänster. Rättsväsendet har självfallet fått en prägel som helt bestämmes av den härskaende åskådningen, detta ligger för övrigt i diktaturens hela väsen. Det är emellertid klart, att den maktkoncentration, som diktaturen innebär, ger möjlighet till större snabbhet. Denna har dock sin största betydelse på det utrikespolitiska området, som man ju haft tillfälle att iakttaga. Den demokratiska staten inriktar sig på ett grundligt uppbyggnadsarbete som är avsett att ge bestående värden och i detta arbete spelar den snabbhet, som kan uppnås genom en koncentration av makten, inte så stor roll.

Man älskar i diktaturstaterna att förhärliga det egna systemet. Härvid drar man sig inte för att ge begreppen en helt annan innebörd än vad som i demokratiska länder är gängse. Ryssland kallar sin författning den mest demokratiska i världen, trots dess utpräglad diktatoriska karaktär — det får inte finnas mer än ett parti, det kommunistiska. I Tyskland talar man vitt och brett om den vunna friheten. Med skäl kan man fråga sig vad som där numera går under namnet frihet. Den arbetande klassens frihetskrav visar man ett förakt som är en utmaning mot folken i Norden.

Det intressanta föredraget avtackades med starka applåder.

Ny dag Förvanskat Stalincitat i högskoleupplaga.

16/4 38
Professor Herbert Tingsten vid Stockholms högskola har i sina föreläsningar, om referaten är riktiga, sökt jämställa de nazistiska diktaturerna och den proletära diktaturen i Sovjetunionen. På 1920 talet var det mycket modernt på sina håll att förklara, att det var »diktatur som diktatur», oavsett om det var fascister eller arbetare som utövade den. Efter de senaste årens erfarenheter i världen, när Sovjetunionen framträtt som den enda kraft som vågat försvara frihetens och demokratis sak, exempelvis i Spanien, medan Väst-europas demokratiska regeringar svikit demokratin och lytt order från Berlin och Rom, torde den sortens »jämförelser» ha upphört att göra någon som helst verkan.

Enligt referat i ett flertal tidningar skulle professor Tingsten vidare i sina föreläsningar ha yttrat att Komintern 1920 bebadade världsrevolutionen men att Stalin numera förklarat att »världsrevolutionen var ett tragikomiskt missförstånd». Vi har telefonledes förhört oss med professor Tingsten om han verkligen sagt något sådant, varvid professor T. förklarade att han icke använt citatet i denna förkortade form och icke kunde ta ansvaret för sådana referat.

Naturligtvis har den konsekvente revolutionären Stalin aldrig yttrat något sådant. Däremot har han i det bekanta intervjuväret till den amerikanske publicisten Howard förklarat att det var »ett tragikomiskt missförstånd», att Sovjetunionen skulle genomföra revolutionen i andra länder. Han konstaterade att Sovjets ledande män aldrig företrätt sådana planer och avsikter. Stalin yttrade bl. a.:

Självfallet önskar folket i Sovjetunionen att de omgivande staternas rysonomi skulle omändras, men detta är de omgivande staternas egen sak... Vi marxister anser att det också kommer att förligga revolutioner i andra länder, men de kommer att inträffa först när revolutionärerna i dessa länder anser det vara möjligt eller nödvändigt. Export av revolutioner är nonsens.